

48

USTAWA

z dnia 15 lutego 1962 r.

o ochronie dóbr kultury i o muzeach.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Ochrona dóbr kultury, stanowiących dorobek myśli i pracy wielu pokoleń, jest obowiązkiem Państwa i powinnością jego obywateli.

Art. 2. Dobrem kultury w rozumieniu ustawy jest każdy przedmiot ruchomy lub nieruchomy, dawny lub współczesny, mający znaczenie dla dziedzictwa i rozwoju kulturalnego ze względu na jego wartość historyczną, naukową lub artystyczną.

Art. 3. 1. Celem ochrony dóbr kultury jest ich zachowanie, należyte utrzymanie oraz społecznie celowe wykorzystanie i udostępnienie dla celów naukowych, dydaktycznych i wychowawczych, tak aby służyły nauce oraz popularyzacji wiedzy i sztuki, stanowiły trwałe elementy rozwoju kultury narodowej i były czynnym składnikiem życia społecznego społeczeństwa socjalistycznego.

2. Ochrona dóbr kultury polega na zabezpieczeniu ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, zaginięciem lub wywozem za granicę, na zapewnieniu im warunków trwałego zachowania, na opracowaniu dokumentacji naukowej, ewidencji i rejestracji oraz na ich konserwacji, restauracji lub odbudowie, opartych na zasadach naukowych.

Rozdział II.

Przedmiot ochrony.

Art. 4. Ochronie prawnej, przewidzianej w przepisach ustawy, podlegają następujące dobra kultury, zwane w ustawie „zabytkami”:

- 1) wpisane do rejestru zabytków,
- 2) wchodzące w skład muzeów, bibliotek lub archiwów publicznych,
- 3) inne, jeżeli ich charakter zabytkowy jest oczywisty.

Art. 5. Pod względem rzeczowym przedmiotem ochrony mogą być w szczególności:

- 1) dzieła budownictwa, urbanistyki i architektury, niezależnie od ich stanu zachowania, jak historyczne założenia urbanistyczne miast i osiedli, parki i ogrody, dekoracyjne, cmentarze, budowle i ich wnętrza wraz z otoczeniem oraz zespoły budowlane o wartości architektonicznej, a także budowle mające znaczenie dla historii budownictwa;
- 2) obiekty etnograficzne, jak typowe układy zabudowy osiedli wiejskich i budowle wiejskie szczególnie charakterystyczne oraz wszelkie urządzenia, narzędzia i przedmioty będące świadectwem gospodarki, twórczości artystycznej, pojęć, obyczajów i innych dziedzin kultury ludowej;
- 3) dzieła sztuk plastycznych — rzeźby, malarstwa, dekoracji, grafiki i iluminatorstwa, rzemiosł artystycznych, broni, strojów, numizmatyki i sfragistyki;
- 4) pamiątki historyczne, jak militaria ruchome, pola bitew, miejsca upamiętnione walkami o niepodległość i sprawiedliwość społeczną, obozy zagłady oraz inne tereny, budowle i przedmioty związane z ważnymi wydarzeniami

mi historycznymi lub z działalnością instytucji i wybitnych osobistości historycznych;

- 5) obiekty archeologiczne i paleontologiczne, jak ślady terenowe pierwotnego osadnictwa i działalności człowieka, jaskinie, kopalnie prądziejowe, grodziska, cmentarzyska, kurhany oraz wszelkie wytwory dawnych kultur;
- 6) obiekty techniki i kultury materialnej, jak stare kopalnie, huty, warsztaty, budowle, konstrukcje, urządzenia, środki transportu, maszyny, narzędzia, instrumenty naukowe i wyroby szczególnie charakterystyczne dla dawnych i nowoczesnych form gospodarki, techniki i nauki, gdy są unikatami lub wiążą się z ważnymi etapami postępu technicznego;
- 7) rzadkie okazy przyrody żywej lub martwej, jeżeli nie podlegają przepisom o ochronie przyrody;
- 8) materiały archiwalne — niezależnie od techniki ich wykonania (rękopisy, maszynopisy, druki), jak akta, dokumenty, księgi, korespondencja, dokumentacja artystyczna, techniczna i finansowa oraz fotografie, filmy, nagrania dźwiękowe i inne dokumentacje utrwalone sposobem mechanicznym;
- 9) materiały biblioteczne, jak rękopisy, autografy, iluminacje, starodruki, pierwodruki, druki-unikatki i inne cymelia, mapy, plany, nuty, ryciny, inne zapisy obrazu lub dźwięku, instrumentaria, oprawy;
- 10) kolekcje i zbiory, posiadające wartość artystyczną lub historyczną jako całość, niezależnie od rodzaju i wartości poszczególnych składników;
- 11) pracownie i warsztaty wybitnych twórców i działaczy, jak również dokumenty i przedmioty związane z ich życiem i działalnością;
- 12) inne przedmioty nieruchome i ruchome, zasługujące na trwałe zachowanie ze względu na ich wartość naukową, artystyczną lub kulturalną.

Art. 6. 1. Zabytki nieruchome o szczególnej wartości dla kultury narodowej mogą być na wniosek Ministra Kultury i Sztuki uznane przez Radę Państwa za pomniki historii.

2. Pomniki historii zgłaszane są do Międzynarodowego Rejestru Dóbr Kulturalnych Objętych Ochroną Specjalną na podstawie konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze w dniu 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212).

3. Organizację i sposób ochrony pomników historii określi Minister Kultury i Sztuki w drodze rozporządzenia.

Rozdział III.

Organy ochrony dóbr kultury i zarządu muzeami.

Art. 7. Naczelnym nadzór nad ochroną dóbr kultury i wszystkimi muzeami należy do Ministra Kultury i Sztuki.

Art. 8. 1. Ochronę dóbr kultury sprawują następujące organy:

- 1) Minister Kultury i Sztuki,
- 2) wojewódzcy konserwatorzy zabytków prezydów wojewódzkich rad narodowych, działający w ramach organizacyjnych ustalonych przez prezydów wojewódzkich rad narodowych,

dyrektorzy (kierownicy) muzeów w stosunku do zabytków znajdujących się w muzeach oraz do innych zabytków w zakresie im zleconym, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Biblioteka Narodowa w Warszawie i biblioteki wyznaczone przez Ministra Kultury i Sztuki w porozumieniu z właściwymi ministrami (kierownikami urzędów centralnych) i Polską Akademią Nauk, w stosunku do zabytkowych materiałów archiwalnych i zabytkowych materiałów bibliotecznych w zakresie im zleconym.

2. W miastach lub powiatach, na których terenie znajduje się większa ilość zabytków nieruchomości albo też zabytki o szczególnej wartości, prezydium wojewódzkiej rady narodowej może za zgodą Ministra Kultury i Sztuki na wniosek właściwego prezydium miejskiej lub powiatowej rady narodowej ustanowić miejskiego lub powiatowego konserwatora zabytków.

Art. 9. 1. Bezpośredni nadzór nad muzeami sprawują prezydium rad narodowych.

2. Bezpośredni nadzór nad muzeami nie podlegającymi radom narodowym sprawują Minister Kultury i Sztuki, inni ministrowie (kierownicy urzędów centralnych), Polska Akademia Nauk, Centralna Rada Związków Zawodowych oraz rektorzy szkół wyższych — stosownie do swego zakresu działania.

3. Minister Kultury i Sztuki, inni ministrowie (kierownicy urzędów centralnych), Polska Akademia Nauk oraz Centralna Rada Związków Zawodowych mogą przekazać bezpośredni nadzór nad muzeum lub określonego rodzaju muzeami związkom zawodowym i organizacjom społecznym lub instytucjom niepaństwowym, jeżeli zgodnie ze swymi statutami mogą one prowadzić taką działalność.

Art. 10. 1. Przy Ministrze Kultury i Sztuki działa, jako organ opiniodawczy do zagadnień związanych z ochroną dóbr kultury i muzeami, Rada Kultury i Sztuki.

2. Przy wojewódzkim konserwatorze zabytków działa jako organ opiniodawczy wojewódzka rada ochrony dóbr kultury.

3. Przy miejskim i powiatowym konserwatorze zabytków może być powołana jako organ opiniodawczy i doradczy miejska (powiatowa) rada ochrony dóbr kultury.

4. Szczegółowy zakres działania rad, o których mowa w ust. 2 i 3, ich skład, sposób powoływania i odwoływania członków określi Minister Kultury i Sztuki.

Art. 11. Prezydium powiatowych i miejskich rad narodowych, w których nie zostali powołani konserwatorzy zabytków, oraz prezydium rad narodowych niższego stopnia obowiązane są wydawać zarządzenia w celu zabezpieczenia zabytku w nagłych przypadkach i niezwłocznie zawiadamiać o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 12. 1. Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej może zlecać poszczególnym muzeom wykonywanie niektórych czynności z zakresu ochrony zabytków znajdujących się poza muzeami.

2. Czynności wymienione w ust. 1 mogą być zlecane muzeum nie podlegającemu Ministrowi Kultury i Sztuki tylko w porozumieniu z właściwym dla tego muzeum ministrem (kierownikiem urzędu centralnego), Polską Akademią Nauk albo organizacją lub instytucją, której muzeum to podlega.

3. Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami (kierownikami urzędów centralnych) i Polską Akademią Nauk może przekazać wykonywanie niektórych czynności z zakresu ochrony zabytków Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Bibliotece Narodowej w Warszawie i innym bibliotekom.

Rozdział IV.

Rejestr zabytków.

Art. 13. 1. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa.

2. Prezydium powiatowych i miejskich rad narodowych, w których nie został powołany powiatowy lub miejski konserwator zabytków, są obowiązane do zgłaszania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przedmiotów zasługujących na wciągnięcie do rejestru zabytków.

Art. 14. 1. Dobra kultury nieruchome, ruchome oraz kolekcje wpisuje się do rejestru zabytków na podstawie decyzji:

- 1) wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydanej z urzędu lub na wniosek prezydium właściwej rady narodowej, właściciela albo użytkownika;
- 2) Ministra Kultury i Sztuki.

2. Do rejestru zabytków nie wpisuje się przedmiotów znajdujących się w muzeach, bibliotekach lub archiwach publicznych.

Art. 15. 1. Wpisanie nieruchomości lub jej części do rejestru zabytków ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Jeżeli nieruchomość nie ma księgi wieczystej albo jeżeli księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu wniosek wraz z dokumentami stanowiącymi jego podstawę składa się do zbioru dokumentów danej nieruchomości ze skutkami wpisu do księgi wieczystej.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do nieruchomości stanowiących własność Państwa.

4. Wnioski i wpisy, o których mowa w ust. 1 i 2, wolne są od opłat sądowych.

Art. 16. 1. Zabytek, który utracił swą wartość zabytkową wskutek całkowitego zniszczenia albo którego wartość zabytkowa została zdyskwalifikowana wobec nowych ustaleń naukowych, jak również zabytek wywieziony na stałe za granicę zostaje skreślony z rejestru zabytków.

2. O skreśleniu zabytku z rejestru decyduje Minister Kultury i Sztuki po wysłuchaniu opinii Rady Kultury i Sztuki.

3. W razie skreślenia zabytku nieruchomego z rejestru, wykreśla się wpis w księdze wieczystej lub składa się odpis decyzji o skreśleniu z rejestru do zbioru dokumentów danej nieruchomości.

Art. 17. Rada Ministrów określi tryb postępowania w sprawie wpisywania zabytków do rejestru i skreślenia ich z rejestru oraz sposób prowadzenia rejestru zabytków i centralnej ewidencji zabytków.

Rozdział V.

Zakres ochrony zabytków.

Art. 18. Organy służby konserwatorskiej w czasie uzgodnionym z właścicielem (użytkownikiem) mają prawo badania przedmiotów o przypuszczalnej wartości historycznej, naukowej lub artystycznej w miejscu, gdzie się znajdują, w celu stwierdzenia, czy stanowią dobro kultury, stwierdzenia stanu ich zachowania albo sporządzenia dokumentacji.

Art. 19. Organy służby konserwatorskiej mają prawo umieszczać na zabytkach nieruchomych odpowiednie znaki lub napisy.

Art. 20. Ze względu na ochronę zabytkowych układów urbanistycznych i zabytkowych zespołów budowlanych, wpisanych do rejestru zabytków, organy służby konserwatorskiej w porozumieniu z wojewódzkimi organami państwowego nadzoru budowlanego mogą określić warunki działalności budowlanej na ich terenie lub zarządzić usunięcie, uporządkowanie albo przebudowę poszczególnych budynków lub wydawać inne stosowne zarządzenia.

Art. 21. 1. Wszelkie prace i roboty przy zabytkach oraz prace wykopaliskowe wolno prowadzić tylko za zezwoleniem właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Minister Kultury i Sztuki określi zasady i tryb udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich oraz warunki ich prowadzenia, jak również kwalifikacje osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności. Przepisy dotyczące prac przy zabytkach nieruchomości Minister Kultury i Sztuki wydaje w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Budownictwa, Urbanistyki i Architektury, a dotyczące prac przy wykopaliskach — w porozumieniu z Polską Akademią Nauk, Ministrem Szkolnictwa Wyższego i Prezesem Centralnego Urzędu Geologii.

Art. 22. 1. Osoby prowadzące roboty budowlane i ziemne w razie ujawnienia przedmiotu, który posiada cechy zabytku, obowiązane są niezwłocznie zawiadomić o tym prezydium miejscowej rady narodowej i właściwego konserwatora zabytków. Jednocześnie obowiązane są zabezpieczyć odkryty przedmiot i wstrzymać wszelkie roboty, mogące go uszkodzić lub zniszczyć, do czasu wydania przez wojewódzkiego konserwatora zabytków odpowiednich zarządzeń.

2. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 1, powinno być doręczone nie później niż trzeciego dnia od otrzymania zawiadomienia o odkryciu.

3. Jeżeli w terminie, o którym mowa w ust. 2, zarządzenie nie zostanie doręczone, przerwane roboty mogą być podjęte.

Art. 23. 1. Badania architektoniczne i archeologiczne na nieruchomości nie stanowiącej własności Państwa prowadzi się po uprzednim porozumieniu z właścicielem albo użytkownikiem.

2. W razie niemożności uzyskania zgody właściciela stosuje się odpowiednie przepisy ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. z 1961 r. Nr 18, poz. 94).

3. Za szkody wyrządzone w związku z zabezpieczeniem stanowisk archeologicznych oraz badaniami architektonicznymi lub archeologicznymi należy się odszkodowanie od zlecającego prace zabezpieczające lub badawcze.

4. W razie niedojścia do porozumienia co do wysokości odszkodowania, wysokość jego ustalona będzie w trybie przepisów ustawy, o której mowa w ust. 2.

5. Tryb finansowania badań archeologicznych na terenie inwestycji określi Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z Przewodniczącym Komisji Planowania przy Radzie Ministrów, Ministrem Finansów i Polską Akademią Nauk.

6. Badania archeologiczne na terenach obszarów górniczych mogą być prowadzone po uprzednim uzgodnieniu miejsca i zakresu tych badań z właściwym zakładem górniczym.

Art. 24. 1. Wykopaliska i znaleziska archeologiczne stanowią własność Państwa.

2. Przedmioty ruchome wymienione w ust. 1 wojewódzki konserwator zabytków przekazuje po ustaleniu ich charakteru zabytkowego do właściwego muzeum lub innej placówki naukowej.

3. Znalazca przedmiotu archeologicznego lub odkrywca wykopaliska obowiązani są zawiadomić niezwłocznie o znalezieniu lub odkryciu właściwego konserwatora zabytków

albo prezydium właściwej rady narodowej bądź też muzeum lub placówkę archeologiczną oraz zabezpieczyć znalezione przedmioty lub odkryte wykopalisko. Osobom tym przysługujące prawo do nagrody od Państwa, jeżeli dopełniły tego obowiązku.

4. Prezydium rady narodowej, muzeum lub placówka archeologiczna obowiązane są po otrzymaniu wiadomości o znalezieniu lub odkryciu (ust. 3) niezwłocznie zawiadomić o tym wojewódzkiego konserwatora zabytków.

5. Tryb udzielania nagród, ich rodzaje i wysokość określi Minister Kultury i Sztuki w drodze rozporządzenia.

Art. 25. 1. Właściciel i użytkownik zabytku, każdy w zakresie swoich obowiązków, wynikających z umowy lub określonych przepisami prawa, obowiązani są dbać o jego zachowanie, a w szczególności:

- 1) zabezpieczyć przed zniszczeniem, uszkodzeniem i dewastacją,
- 2) niezwłocznie zawiadomić właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków o wydarzeniach mogących mieć wpływ ujemny na stan i zachowanie zabytku,
- 3) zawiadomić w ciągu jednego miesiąca wojewódzkiego konserwatora zabytków o przejściu własności zabytku na inną osobę lub o oddaniu zabytku nieruchomości w całości lub w części w użytkowanie, najem lub dzierżawę.

2. Ponadto właściciel zarejestrowanego zabytku ruchomego obowiązany jest:

- 1) zawiadomić w ciągu jednego miesiąca wojewódzkiego konserwatora zabytków o zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego,
- 2) na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków udzielić zabytek dla celów wystawienniczych lub badawczych na okres nie dłuższy od sześciu miesięcy w ciągu każdych pięciu lat.

Art. 26. 1. Właścicielowi zabytku ruchomego, zgłoszonego na jego wniosek do rejestru zabytków, oraz jego następcom prawnym służą następujące uprawnienia:

- 1) zabytek może być konserwowany na koszt Państwa,
- 2) przejście własności zabytku ruchomego w drodze spadku, darowizny lub zapisu wolne jest od podatku od nabycia praw majątkowych,
- 3) zabytek nie podlega przejęciu na własność Państwa na podstawie art. 33.

2. W razie uchylenia się właściciela zabytku od obowiązków wymienionych w art. 25 wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o pozbawieniu go w całości lub w części uprawnień, wynikających z ust. 1.

Art. 27. 1. Bez zezwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków nie wolno zabytków burzyć, niszczyć, przerabiać, odnawiać, rekonstruować, konserwować, zabudowywać, odbudowywać, zdobić, uzupełniać, rozkopywać ani dokonywać żadnych innych zmian.

2. Bez zezwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków nie wolno przemieszczać zabytków nieruchomych z naruszeniem skomponowanego lub ustalonego tradycją układu terenowego ani też przenosić lub wnosić zabytków ruchomych z naruszeniem skomponowanych lub ustalonych tradycją wewnątrz budownictwa świeckiego i sakralnego.

3. Przepis ust. 1 stosuje się również do robót mogących przyczynić się do zszpecenia otoczenia zabytku nieruchomego lub widoku na ten zabytek.

4. Udzielenie zezwolenia na roboty wymienione w ust. 1—3 wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić od wykonania badań i dokumentacji zabytku.

Art. 28. 1. Właściwy wojewódzki konserwator zabytków może:

- 1) wstrzymać wszelkie czynności podjęte bez zachowania przepisów art. 27,
- 2) nakazać przywrócenie zabytku lub jego otoczenia do poprzedniego stanu na koszt osoby, która naruszyła te przepisy.

2. Dochodzenie kosztów związanych z przywróceniem obiektu do poprzedniego stanu odbywa się w trybie przepisów o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych.

Art. 29. 1. Przepis art. 28 ust. 1 pkt 1 stosuje się również do dóbr kultury jeszcze nie wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli istnieją podstawy do takiego wpisu.

2. Wydane na podstawie ust. 1 zarządzenia o wstrzymaniu robót tracą moc z samego prawa, jeżeli w ciągu trzech miesięcy od ich wydania nie nastąpi wpis do rejestru zabytków.

Art. 30. 1. Wojewódzki konserwator zabytków, uznając potrzebę przeprowadzenia konserwacji zabytku, może nakazać właścicielowi lub użytkownikowi dokonanie robót konserwatorskich w określonym terminie. W stosunku do zabytku nieruchomego wojewódzki konserwator zabytków działa w porozumieniu z organami nadzoru budowlanego.

2. Zasady pokrywania kosztów konserwacji i remontów obiektów zabytkowych, będących własnością Państwa, określi Rada Ministrów.

Art. 31. 1. Właściciel lub użytkownik zabytku nie stanowiącego własności Państwa powinien w terminie jednego miesiąca od dnia doręczenia nakazu (art. 30 ust. 1) oświadczyć na piśmie, czy wykona nakazane roboty we własnym zakresie i na własny koszt.

2. Wykonanie robót ze środków państwowych może nastąpić, gdy właściciel nie złoży oświadczenia przewidzianego w ust. 1 lub nie rozpocznie, lub nie zakończy robót w wyznaczonym terminie, albo też jeżeli prowadzi roboty w sposób opieszawy, wykluczający zakończenie robót w wyznaczonym terminie. Decyzja wojewódzkiego konserwatora zabytków jest natychmiast wykonalna.

3. Dochodzenie kosztów wyłożonych na roboty odbywa się w trybie przewidzianym w art. 28 ust. 2.

4. Minister Kultury i Sztuki w uzasadnionych przypadkach, a w szczególności jeżeli roboty konserwatorskie nie przynoszą korzyści z punktu widzenia gospodarczego, może uznać wyłożone przez Państwo koszty w całości lub w części za dotację bezwrotną.

Art. 32. 1. Wierzytelność Państwa z tytułu robót wymienionych w art. 31 ust. 2, prowadzonych przy zabytkach nieruchomych, nie stanowiących jego własności, zabezpiecza się na zasadach i w trybie przewidzianym w art. 9—12 ustawy z dnia 22 kwietnia 1959 r. o remontach i odbudowie oraz o wykańczaniu budowy i nadbudowie budynków mieszkalnych (Dz. U. Nr 27, poz. 166).

2. Uprawnienia organów gospodarki mieszkaniowej ustalone przepisami wymienionymi w ust. 1 przysługują wojewódzkim konserwatorom zabytków.

Art. 33. Jeżeli właściciel zabytku, a w razie nieustalenia właściciela lub miejsca jego pobytu — użytkownik zabytku nie przestrzega przepisu art. 25 albo jeżeli interes publiczny wymaga przejęcia na własność Państwa zabytku o szczególnej wartości historycznej, naukowej, artystycznej w celu udostępnienia zabytku ogółowi, zabytek może być przejęty na własność Państwa.

Art. 34. 1. Przejęcie na własność Państwa zabytku nieruchomego następuje w trybie przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Przejęcia na własność Państwa zabytku ruchomego dokonuje wojewódzki konserwator zabytków za odszkodowaniem w wysokości wartości zabytku.

3. Szczegółowy tryb postępowania przy przejmowaniu na własność Państwa zabytków ruchomych, organizację

i sposób powoływania komisji odszkodowawczych oraz sposób ustalania wartości przedmiotów określi w drodze rozporządzenia Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z Ministrem Finansów.

Art. 35. Przeniesienie, zgodnie z obowiązującymi przepisami, własności zabytku, stanowiącego własność Państwa, wymaga uprzedniej zgody Ministra Kultury i Sztuki.

Art. 36. Osoba, która otrzymała zarejestrowany zabytek w drodze spadku, darowizny lub zapisu, obowiązana jest zawiadomić o tym wojewódzkiego konserwatora zabytków właściwego dla miejsca, gdzie znajduje się zabytek, w ciągu trzech miesięcy od daty objęcia go w posiadanie.

Art. 37. 1. W razie uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub wywiezienia zabytku bez zezwolenia za granicę, jako też niezapewnienia zabytkowi, pomimo wezwania ze strony organu służby konserwatorskiej, należytych warunków konserwacji, wojewódzki konserwator zabytków może zabezpieczyć ten zabytek przez ustanowienie tymczasowego zajęcia aż do chwili usunięcia niebezpieczeństwa.

2. Tymczasowe zajęcie polega na przeniesieniu zabytku ruchomego, w zależności od rodzaju przedmiotu, do państwowego muzeum, archiwum lub biblioteki, w stosunku zaś do zabytku nieruchomego — na oddaniu go w zarząd organowi prezydium rady narodowej administrującemu nieruchomości państwowymi albo innej instytucji państwowej lub społecznej.

Rozdział VI.

Użytkowanie zabytków nieruchomych.

Art. 38. 1. Zabytek nieruchomy może być użytkowany wyłącznie w sposób zgodny z zasadami opieki nad zabytkami i w sposób odpowiadający jego wartości zabytkowej.

2. Dla zapewnienia realizacji przepisu ust. 1 organy, do których należy dyspozycja lokalami lub budynkami, obowiązane są w stosunku do obiektów zabytkowych działać w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

3. Użytkownicy obiektów zabytkowych stanowiących własność Państwa składają zobowiązanie należytego ich utrzymania, konserwacji i opieki nad nimi.

Art. 39. Jeżeli zabytek będący własnością Państwa użytkowany jest w sposób nie odpowiadający jego wartości zabytkowej, może być przez właściwe organy przekazany innemu użytkownikowi.

Art. 40. 1. W celu wykorzystania zabytków nieruchomych dla zaspokojenia potrzeb kulturalnych i gospodarczych, jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązane są zagospodarować obiekty zabytkowe.

2. Rada Ministrów określi warunki lokalizacji inwestycji w zabytkach nieruchomych oraz szczególne uprawnienia ich użytkowników.

Rozdział VII.

Wywóz dóbr kultury za granicę.

Art. 41. 1. Wywóz dóbr kultury za granicę jest zakazany.

2. W wyjątkowych przypadkach, po stwierdzeniu, że brak danego przedmiotu nie spowoduje uszczerbku dla dorobku kultury narodowej, Minister Kultury i Sztuki po zasięgnięciu opinii Rady Kultury i Sztuki może zezwolić na jego wywóz za granicę na stałe.

3. Minister Kultury i Sztuki może zezwolić na czasowy wywóz dobra kultury za granicę z zastrzeżeniem jego zwrotu w określonym terminie.

4. Uprawnienia przewidziane w ust. 3 Minister Kultury i Sztuki może przekazać w drodze rozporządzenia odpowiednim organom służby konserwatorskiej.

Art. 42. 1. Nie podlegają zakazowi wywozu:

- 1) przedmioty wymienione w art. 5, o ile wojewódzki konserwator zabytków, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Biblioteka Narodowa w Warszawie — każdy z tych organów w swoim zakresie działania — stwierdzi, że nie posiadają charakteru dobra kultury w rozumieniu art. 2,
- 2) dzieła twórców żyjących,
- 3) dzieła rzemiosła i przemysłu artystycznego wytworzone po dniu 9 maja 1945 r.,
- 4) materiały biblioteczne, wydane po dniu 9 maja 1945 r.,
- 5) dobra kultury przywiezione z zagranicy przez osoby korzystające z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych, jak również w celu urządzenia wewnątrz, pomieszczeń służbowych obcych przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych,
- 6) dobra kultury przywiezione do kraju z zastrzeżeniem wywozu.

2. Charakter dzieł wymienionych w ust. 1 pkt 1, 2 i 3 powinien być stwierdzony odpowiednim zaświadczeniem wojewódzkiego konserwatora zabytków, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, lub Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Art. 43. Przepisy art. 41 i 42 nie naruszają innych przepisów, ograniczających obrót towarowy z zagranicą.

Art. 44. Tryb zgłaszania wniosków oraz wydawania zezwoleń i zaświadczeń na wywóz za granicę dóbr kultury określa Minister Kultury i Sztuki.

Rozdział VIII.

Muzea.

Art. 45. Muzeum jest instytucją, która gromadzi, przechowuje, konserwuje i udostępnia dobra kultury w zakresie wiedzy, techniki i sztuki oraz okazy przyrody, prowadzi badania naukowe i działalność oświatową w zakresie ustalonym statutem, a także współdziała w upowszechnianiu nauki i sztuki z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami o podobnych celach.

Art. 46. Dla wykonania zadań określonych w art. 45 muzea w szczególności:

- 1) gromadzą dobra kultury i materiały dokumentacyjne w statutowo określonym zakresie,
- 2) inwentaryzują, katalogują i naukowo opracowują zgromadzone muzealia i materiały dokumentacyjne,
- 3) przechowują zgromadzone muzealia w warunkach zapewniających im pełne bezpieczeństwo i magazynują je w sposób dostępny dla celów naukowych,
- 4) zabezpieczają i konserwują muzealia i w miarę możliwości zabezpieczają stanowiska archeologiczne,
- 5) organizują i prowadzą badania, ekspedycje naukowe oraz prace wykopaliskowe,
- 6) organizują wystawy stałe, czasowe i objazdowe,
- 7) prowadzą działalność oświatową,
- 8) udostępniają zbiory dla celów naukowych i oświatowych,
- 9) publikują inwentarze, katalogi i przewodniki wystaw, wyniki badań, wykopalisk i ekspedycji oraz wydawnictwa popularno-naukowe i informacje z zakresu swojej pracy.

Art. 47. Muzea mogą być tworzone dla jednej lub kilku dziedzin wiedzy i rodzajów twórczości artystycznej, w szczególności z zakresu sztuki, historii, archeologii, etnografii, przyrody, techniki, rolnictwa i higieny.

Art. 48. 1. Muzea mogą stanowić własność Państwa, organizacji społecznych lub instytucji niepaństwowych.

2. Instytucje wymienione w ust. 1 są obowiązane zapewnić muzeom środki potrzebne dla ich utrzymania i rozwoju.

Art. 49. 1. W celu realizacji ogólnopaństwowych zadań w zakresie muzealnictwa Minister Kultury i Sztuki ustala perspektywiczny plan działalności i rozwoju muzeów, założenia organizacyjne muzeów oraz zasady gospodarki muzealiami ze szczególnym uwzględnieniem zadań naukowych i oświatowych, a w szczególności:

- 1) zarządza przeniesienie poszczególnych muzealiów z jednego muzeum do drugiego po zapoznaniu się z opinią Rady Kultury i Sztuki oraz z opinią wojewódzkiej rady narodowej, na terenie której znajduje się zainteresowane muzeum,
- 2) określa wskaźnik zatrudnienia niezbędny dla wypełnienia zadań statutowych muzeum.

2. Jeżeli muzeum podlega innemu ministrowi (kierownikowi urzędu centralnego), Polskiej Akademii Nauk, Centralnej Radzie Związków Zawodowych albo prezydium rady narodowej, czynności wymienione w ust. 1 Minister Kultury i Sztuki wykonuje w uzgodnieniu z właściwym ministrem (kierownikiem urzędu centralnego), Polską Akademią Nauk, Centralną Radą Związków Zawodowych lub prezydium rady narodowej.

Art. 50. 1. Minister Kultury i Sztuki tworzy, łączy i przekształca muzea, ich działy i oddziały oraz nadaje statuty muzeom podlegającym jego bezpośredniemu nadzorowi po zasięgnięciu opinii Rady Kultury i Sztuki.

2. Minister Kultury i Sztuki może z ważnych przyczyn znieść muzeum podlegające jego bezpośredniemu nadzorowi po zasięgnięciu opinii Rady Kultury i Sztuki i zainteresowanej wojewódzkiej rady narodowej.

3. Czynności wymienione w ust. 1 i 2 w stosunku do muzeów, które nie pozostają pod bezpośrednim nadzorem Ministra Kultury i Sztuki, wykonują właściwe organy nadzoru w porozumieniu z Ministrem Kultury i Sztuki.

Art. 51. Muzea mogą ubiegać się o uznanie ich za instytuty naukowo-badawcze zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Art. 52. 1. Na czele muzeum stoi dyrektor (kierownik), powoływany i odwoływany przez bezpośredni organ nadzoru (art. 9).

2. Powołanie i odwołanie dyrektorów (kierowników) muzeów o specjalnym znaczeniu (art. 53) wymaga zgody właściwego ministra (kierownika urzędu centralnego).

3. Prawa i obowiązki dyrektora (kierownika) oraz pracowników muzeów określa statut muzeum i przepisy szczególne.

4. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia ustali szczegółowe kwalifikacje wymagane od dyrektorów (kierowników) i pracowników muzeów.

Art. 53. 1. W muzeach o specjalnym znaczeniu, których wykaz ustali Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z właściwymi ministrami (kierownikami urzędów centralnych) i Polską Akademią Nauk, działa rada muzealna złożona z kierowników komórek naukowych muzeum i specjalistów z dziedzin związanych z działalnością naukową i oświatową muzeum.

2. Członków rady muzealnej powołuje dyrektor muzeum za zgodą bezpośredniego organu nadzoru.

3. Rada muzealna jest organem doradczym i opiniodawczym dyrektora muzeum.

4. Zakres działania rady muzealnej, jej skład osobowy i organizację określa statut muzeum.

Art. 54. W razie niewypełnienia przez muzeum, stanowiące własność organizacji społecznej lub instytucji niepaństwowej, zadań przewidzianych w ustawie i statucie muzeum, właściwy organ służby konserwatorskiej i muzealnej może zarządzić tymczasowe zajęcie muzeum do czasu, kiedy organizacja społeczna lub instytucja niepaństwowa zapewni realizację zadań muzeum.

Rozdział IX.

Kolekcja.

Art. 55. Kolekcja (zbiór) jest to zespół ruchomych dóbr kultury, przechowywanych w jednym miejscu i nie stanowiący muzeum.

Art. 56. Właściciel kolekcji wpisanej na jego wniosek do rejestru zabytków uprawniony jest do następujących świadczeń ze strony muzeów państwowych:

- 1) ustalania autorstwa (atrybucji) przedmiotów kolekcji,
- 2) stwierdzania stanu zachowania przedmiotów kolekcji i udzielania zaleceń konserwatorskich,
- 3) pomocy w prowadzeniu naukowej inwentaryzacji i naukowym opracowaniu przedmiotów kolekcji,
- 4) zabezpieczenia kolekcji lub jej poszczególnych przedmiotów.

Art. 57. Muzeum zapewni właścicielowi kolekcji w całości lub w części złożonej do depozytu albo znajdującej się w przechowywaniu muzeum:

- 1) zabezpieczenie kolekcji w czasie trwania transportu i przechowywania w muzeum,
- 2) konserwację kolekcji na koszt muzeum, jeżeli muzeum uzna to za wskazane, a właściciel wyrazi zgodę.

Art. 58. Właścicielowi kolekcji wpisanej do rejestru zabytków służy prawo korzystania z pomocy państwowych antykwariatów w poszukiwaniu kolekcjonowanych przedmiotów.

Art. 59. Do kolekcji wpisanych do rejestru oraz przedmiotów wchodzących w jej skład mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 25 i 26.

Art. 60. Właściciel kolekcji wpisanej do rejestru zabytków jest obowiązany zapewnić jej właściwe warunki przechowywania i udostępnić ją dla badań naukowych w uzgodnionym z nim czasie.

Rozdział X.

Muzealia.

Art. 61. Dobra kultury, zgromadzone w muzeach bądź w zarejestrowanych kolekcjach, stanowią muzealia w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 62. 1. Muzeum przysługuje prawo pierwszeństwa przy nabywaniu zabytków ruchomych, znajdujących się w antykwariatach.

2. Prawo pierwszeństwa wygasa w razie nieskorzystania w ciągu jednego miesiąca od dnia zawiadomienia przez antykwariat odpowiedniego muzeum.

Art. 63. Dobra kultury stanowiące własność Państwa lub jednostek gospodarki uspołecznionej mogą być przekazywane muzeum nieodpłatnie.

Art. 64. 1. Muzealia znajdujące się w posiadaniu muzeów i w zarejestrowanych kolekcjach powinny być zinventaryzowane.

2. Zasady i sposób prowadzenia inwentaryzacji określi Minister Kultury i Sztuki w drodze rozporządzenia.

Art. 65. Muzealia znajdujące się w muzeach mogą być zbywane na wniosek dyrektora muzeum, zaopiniowany przez radę muzealną, za zezwoleniem Ministra Kultury i Sztuki po zasięgnięciu opinii Rady Kultury i Sztuki.

Art. 66. 1. Muzealia mogą być przenoszone poza obręb muzeum, w którym wpisane są do inwentarza, w następujących przypadkach:

- 1) w charakterze stałego lub czasowego depozytu do innych muzeów,
- 2) w celu konserwacji lub zapewnienia im bezpieczeństwa,
- 3) dla ekspozycji na wszelkiego rodzaju wystawach krajowych i zagranicznych,
- 4) w innych uzasadnionych przypadkach — za zezwoleniem organu sprawującego bezpośredni nadzór nad muzeum.

2. Warunki przenoszenia muzealiów, o których mowa w ust. 1, określi Minister Kultury i Sztuki.

Rozdział XI.

Udostępnianie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach i zbiorach muzealnych.

Art. 67. Muzea i zabytki nieruchome powinny być udostępniane społeczeństwu i wykorzystywane dla celów naukowych i dydaktyczno-oświatowych.

Art. 68. Minister Kultury i Sztuki ustala w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami (kierownikami urzędów centralnych) wykaz zabytków nieruchomych dostępnych dla publiczności, czas ich zwiedzania oraz wykorzystywania dla celów dydaktyczno-oświatowych, uwzględniając uzasadnione interesy ich użytkowników.

Art. 69. 1. Wykonywanie działalności przewodnika w muzeach, na wystawach oraz po zabytkach nieruchomych wymaga zezwolenia.

2. Od obowiązku uzyskania zezwolenia zwalnia się pracowników muzeów państwowych oraz nauczycieli szkół państwowych. Minister Kultury i Sztuki może zwolnić inne osoby lub kategorie osób od obowiązku uzyskiwania zezwoleń.

3. Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami (kierownikami urzędów centralnych) ustala właściwość władz i tryb udzielania zezwoleń oraz kwalifikacje wymagane od przewodników.

Rozdział XII.

Opieka społeczna nad zabytkami.

Art. 70. 1. Dla należytego utrzymania i zachowania zabytków oraz upowszechnienia ich wartości wychowawczych i dydaktycznych ustanawia się społeczną opiekę nad zabytkami jako wyraz troski społeczeństwa o pamiętki przeszłości, które przetrwały do naszych czasów oraz powinny być zachowane i przekazane przyszłym pokoleniom.

2. Społecznym opiekunem zabytków może być osoba fizyczna lub prawna, jak również zespoły osób, zorganizowane w instytucjach, organizacjach, stowarzyszeniach lub szkołach, wykazujące się zainteresowaniem dla wybranego przez siebie zabytku albo grupy zabytków powierzonych ich opiece przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 71. Szczegółowy zakres, organizację i formy działania społecznej opieki nad zabytkami określi Minister Kultury i Sztuki.

Art. 72. 1. Za zasługi położone dla ochrony dóbr kultury ustanawia się odznakę pod nazwą „Za opiekę nad zabytkami”.

2. Odznakę nadaje Minister Kultury i Sztuki na wniosek Prezydium Rady Kultury i Sztuki osobom zasłużonym w społecznej opiece nad dobrami kultury lub w działalności konserwatorskiej.

3. Minister Kultury i Sztuki określi szczegółowe zasady nadawania odznaki, tryb przedstawiania wniosków o jej nadanie, wzór rysunkowy i wymiar odznaki oraz tryb jej wręczania i sposób noszenia.

Rozdział XIII.

Przepisy karne.

Art. 73. 1. Kto uszkodzi lub zniszczy zabytek, podlega karze więzienia do lat 5 i grzywny.

2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze aresztu do 6 miesięcy lub grzywny do 20.000 zł.

Art. 74. 1. Kto bez zezwolenia wywozi zabytek za granicę lub po wywiezieniu za granicę nie sprowadza go do kraju w terminie ustalonym w zezwoleniu, podlega karze więzienia do lat 5 i grzywny.

2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze aresztu do 6 miesięcy lub grzywny do 20.000 zł.

3. Sąd może orzec przepadek zabytku, choćby nie był własnością sprawcy.

Art. 75. Kto w celu przeszkodzenia w wykonaniu przez organ służby konserwatorskiej obowiązków wynikających z niniejszej ustawy utrudnia lub uniemożliwia dostęp do przedmiotów zabytkowych, udziela świadomie fałszywych informacji lub działa w inny złośliwy sposób, podlega karze aresztu do 1 roku i grzywny do 30.000 zł albo jednej z tych kar.

Art. 76. 1. Kto zbywa lub pośredniczy w zbyciu zabytku, jeżeli na podstawie towarzyszących okoliczności powinien przypuszczać, że nabywca zamierza wywieźć go za granicę bez zezwolenia, w razie gdy wywóz lub jego usiłowanie rzeczywiście nastąpiły,

podlega karze aresztu do 2 lat i grzywny.

2. Nie podlega karze, kto o transakcji wymienionej w ust. 1 zawiadomił organy służby konserwatorskiej dostatecznie wcześniej, aby można było zapobiec wywozowi.

Art. 77. Kto:

- 1) prowadzi prace konserwatorskie albo prace wykopaliskowe bez wymaganego zezwolenia,
- 2) prowadząc roboty budowlane lub ziemne nie zawiadomi niezwłocznie wojewódzkiego konserwatora zabytków o ujawnieniu przedmiotu posiadającego cechy zabytku albo do czasu doręczenia odpowiednich zarządzeń tego konserwatora nie zabezpieczy odkrytego przedmiotu lub nie wstrzyma robót mogących go zniszczyć lub uszkodzić,
- 3) znalazł przedmiot archeologiczny lub odkrył wykopalisko i nie zawiadomił o tym w ciągu jednego miesiąca wojewódzkiego konserwatora zabytków albo prezydium właściwej rady narodowej lub nie zabezpieczył znajdującego przedmiotu albo odkrytego wykopaliska,

podlega karze aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 4.500 zł.

Art. 78. Kto będąc właścicielem lub użytkownikiem zabytku:

- 1) nie zabezpieczy zabytku przed zniszczeniem, dewastacją lub uszkodzeniem,
- 2) nie zawiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków:

a) o wydarzeniach mogących mieć ujemny wpływ na stan i zachowanie zabytku,

b) o przejściu własności lub użytkowania zabytku na inną osobę,

c) o nabyciu zarejestrowanego zabytku w drodze spadku lub zapisu albo

d) o zmianie miejsca, w którym się znajduje zarejestrowany zabytek ruchomy,

podlega karze aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 4.500 zł.

Art. 79. Kto wykonuje działalność przewodnika w muzeach, na wystawach albo po zabytkach bez zezwolenia określonego w art. 69,

podlega karze aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 4.500 zł.

Art. 80. Orzekanie w sprawach wymienionych w art. 77—79 następuje w trybie przepisów o orzecznictwie karno-administracyjnym.

Art. 81. Niezależnie od postępowania karnego lub karno-administracyjnego organy służby konserwatorskiej mają prawo przywrócić zabytek do poprzedniego stanu i do poprzedniego miejsca przechowania na koszt sprawcy.

Rozdział XIV.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 82. Dobra kultury uznane za zabytek na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów są zabytkami w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 83. Ochrona dóbr kultury znajdujących się w publicznych archiwach i bibliotekach uregulowana jest oddzielnymi przepisami, jednakże mają do nich zastosowanie przepisy art. 18, art. 41—44 i art. 73—81 ustawy.

Art. 84. Ilekroć w przepisach ustawy jest mowa o prezydium wojewódzkich rad narodowych lub wojewódzkich konserwatorach zabytków prezydium wojewódzkich rad narodowych, należy przez to rozumieć również prezydium rad narodowych miast wyłączonych z województw lub konserwatorów zabytków prezydium rad narodowych miast wyłączonych z województw.

Art. 85. 1. Tracą moc przepisy:

- 1) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami (Dz. U. z 1928 r. Nr 29, poz. 265, z 1933 r. Nr 10, poz. 62, Nr 82, poz. 599, z 1934 r. Nr 110, poz. 976 oraz z 1949 r. Nr 25, poz. 180),
- 2) ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o opiece nad muzeami publicznymi (Dz. U. Nr 32, poz. 279),
- 3) dekretu z dnia 1 marca 1946 r. o rejestracji i zakazie wywozu dzieł sztuki plastycznej oraz przedmiotów o wartości artystycznej, historycznej lub kulturalnej (Dz. U. Nr 14, poz. 99),
- 4) ogólnych i szczególnych aktów prawnych, o ile są sprzeczne z niniejszą ustawą.

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie ustawy zachowują moc dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie przepisów wymienionych w ust. 1 ze zmianami wynikającymi z ustawy.

Art. 86. Ustawa wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: A. Zawadzki

Sekretarz Rady Państwa: J. Horodecki